

Nobelföreläsning av Han Kang

Nobelpristagare i litteratur 2024

SVENSKA
AKADEMIEN

© NOBELSTIFTELSEN 2024

Generellt tillstånd beviljas för publicering i tidningar på alla språk från och med 7 december 2024, 17.00 CET.

För publicering i tidskrifter eller böcker krävs, såvida det inte gäller sammanfattningar, Stiftelsens medgivande.

När det gäller all publicering av föreläsningen i dess helhet eller i längre avsnitt måste ovan understrukna copyrightnotering anges.

Ljus och tråd

I januari förra året, när jag gick igenom förrådet inför en flytt, hittade jag en gammal skokartong. När jag öppnade den såg jag att kartongen innehöll fler än tio dagböcker från min barndom. I bunten av dagböcker upptäckte jag också ett tunt häfte med "Diktsamling" skrivet i blyerts på framsidan. Det var ett oansenligt litet häfte – fem A5-ark av grovt papper, dubbelvikta och sammanhäftade. Under titeln fanns två kantiga linjer. Det ena var i formen av en trappa i sex steg som gick upp från vänster, det andra en trappa i sju steg som gick ner åt höger. Var det någon sorts omslagsillustration? Eller bara klotter? På baksidan stod året 1979, samt mitt namn, och inne i häftet fanns sammanlagt åtta dikter, alla prydligt nedskrivna med samma blyertspenna som använts till titeln på omslaget. Längst ner på varje sida angavs datum i kronologisk ordning. Bland de naiva och trevande meningarna, skrivna av en åttaåring, var det en dikt daterad i april som fångade min blick. Den började med dessa tvåradiga strofer:

Kärleken, var finns den?

I mitt bultande bröst, förstås.

Kärleken, vad är den?

Den guldtråd som knyter samman våra hjärtan, förstås.

Ögonblickligen fördes jag mer än fyrtio år tillbaka i tiden till den eftermiddag då jag gjorde häftet. Den korta pennstumpen, med en gammal hylsa från en kulspetspenna som förlängare, suddresterna, den stora häftapparat jag i smyg tagit med mig från min fars rum. Jag mindes också att jag precis hade fått veta att vi snart skulle flytta till Seoul, och att jag hade velat samla alla de dikter jag fram till dess skrivit ner på lösa pappersark, i marginalerna på antecknings- och övningsböcker, eller här och där i

mina dagböcker, på en plats. Liksom hur jag efter att jag sammanställt diktsamlingen av någon anledning inte ville visa den för någon.

Innan jag stoppade tillbaka dagböckerna och häftet i skokartongen och lade på locket igen tog jag ett foto av sidan med dikten med min mobiltelefon. Det var för att jag kände hur några av de ord som använts av det åttaåriga barnet var förbundna med mitt nutida jag. Hjärtat i mitt bultande bröst. Rummet våra hjärtan emellan. En gyllene tråd som förbinder dem – en skinande tråd.

*

Fjorton år förflöt innan mina första dikter kom ut. Ett år senare fick jag en novell publicerad och hade på allvar blivit en ”skrivande person”. Fem år till och min första roman kom ut, en bok som det tagit mig ungefär tre år att skriva. Jag tyckte om att skriva poesi, liksom noveller – och jag finner fortfarande nöje i det – men det ligger en speciell attraktion i att författa romaner upptäckte jag. En roman tar tid – som allra kortast ett år, ibland så lång tid som sju år – och under denna period byts mitt privata liv ut mot romanen. Och det var precis det som attraherade mig. Att kunna tränga in i och vistas i frågor som är så viktiga och angelägna att jag gladeligen gör ett sådant utbyte.

Varje gång jag skriver en roman så handlar det för mig om att leva i och försöka uthärda sådana frågor. När jag närmar mig slutet på dessa frågor – inte när jag hittar ett svar – är romanen färdig. Då börjar jag på nytt, i ett tillstånd där jag inte kan vara samma person som när föregående bok påbörjades, processen att skriva den har omdanat mig. De nya frågor som väcks är som länkar i en kedja, eller som dominobrickor, och jag finner mig själv i färd med att påbörja en ny roman.

Från 2003 till 2005, när jag skrev min tredje roman *Vegetarianen*, vistades jag bland ett antal sådana plågsamma frågor. Är det möjligt för en människa att förbli en

fullständigt obefläckad varelse? Hur djupt kan vårt avvisande av våldet gå? Vad händer med en person som för att uppnå detta vägrar att längre tillhöra den art som kallas människan?

Romanens kvinnliga huvudperson Yeong-hye, som i ett försök att avvisa våldet vägrar att äta kött, som i slutänden tror att hon har blivit en växt och inte äter eller dricker någonting annat än vatten, befinner sig i den ironiska belägenheten att hon i varje ögonblick som hon försöker rädda sig själv snarare närmar sig döden. Egentligen har boken två huvudpersoner, systrarna Yeong-hye och In-hye, de två som genomgår ögonblick av mardröm och sammanbrott, ljudlöst skrikande, för att till slut vara tillsammans. Jag ville att Yeong-hye skulle överleva till slutet i den här romanens värld, och den sista scenen utspelar sig i en ambulans. Grönt flammande träd omger den framrusande ambulansen och den äldre system, som är vid medvetande, stirrar stint ut genom rutan. Som om hon väntar på ett svar, som i protest mot något. Hela romanen vilar i ett tillstånd av sådana frågor. Medan den noga observerar och gör motstånd. I väntan på ett svar.

Nästa roman, "Ge dig av, det blåser upp", tar vid där dessa frågor slutar. Vi kan inte förkasta livet och världen bara för att vi vill avvisa våldet. I slutänden kan vi inte bli till växter. Men hur kunde jag i så fall gå vidare? Romanen har formen av ett mysterium i vilket meningar omväxlande skrivna i rak och kursiv stil kolliderar och skälver, och den kvinnliga huvudpersonen, som för en längre tid brottats med dödens skugga, ägnar sig åt en hård kamp med livet som insats för att bevisa att hennes väns plötsliga död inte var ett självmord. När jag skrev den sista scenen där hon uttömmer sig på all kraft för att på mage kräla fram ur döden och våldet, var de frågor jag ställde: Måste vi inte i slutänden se till så att vi överlever? Måste vi inte bevisa sanningen genom att leva?

Min femte roman, "Lektioner i grekiska", tog i sin tur vid där dessa frågor slutade. Om vi måste se till att överleva här i världen, hur ska vi i så fall placera oss för att det ska

vara möjligt? En kvinna som tappat talförmågan och en man som sakta förlorar synen lever isolerade, hon i tystnaden och han i mörkret, tills de upptäcker varandra. När jag skrev den här romanen ville jag koncentrera mig på ögonblick av känselförnimmelser. Långsamt rör sig berättelsen mot den scen där, i tystnaden och mörkret, kvinnans hand, med dess kortklippta naglar, skriver ett par ord i mannens handflata. I skenet av ett ögonblick som sträcker ut sig i oändligheten visar de två personerna varandra sina ömma sidor. Med den här romanen ville jag fråga: Är det inte genom att djupt betrakta mänsklighetens allra ömmaste sidor – genom att röra vid den obestriddiga värmen – som vi till slut kan överleva i denna förgängliga och våldsamma värld?

När jag nådde slutet av den frågan började jag föreställa mig nästa roman. Det var under våren 2012, året efter att "Lektioner i grekiska" kommit ut. Jag tänkte att det skulle bli en roman som gick ytterligare ett steg i riktning mot ljus och värme. Att jag skulle ladda romanen, som skulle omfamna livet och världen, med bländande klara sinnesförnimmelser. Jag gav dock upp efter att endast ha formulerat titeln och skrivit de första tjugo sidorna, och anledningen var insikten om att jag inom mig bar på något som gjorde mig oförmögen att skriva den.

*

Fram till den tidpunkten hade jag aldrig föreställt mig att jag skulle skriva om Gwangju.

Knappt fyra månader efter att jag hade flyttat från staden med min familj i januari 1980 utspelade sig massakern där. Då var jag nio år gammal. Några år senare när jag var tolv upptäckte jag av en slump en bok med fotografier från Gwangju i vår bokhylla – den var ställd med ryggen inåt. Jag läste den i smyg så att de vuxna inte skulle se. Boken innehöll fotografier på civila och studenter som dödats av soldaternas batonger, bajonetter och kulor när de gjorde motstånd mot den nya gruppering inom militären som utfört en statskupp, och den hade i hemlighet publicerats och

distribuerats av efterlevande och överlevande för att bevisa den sanning som förvrängts av regimens totala kontroll över media. Ung som jag var förstod jag inte till fullo fotografiernas politiska betydelse och den effekt de illa tilltygade ansiktena hade på mig var enbart att i mitt inre rista in fundamentala tvivel på mänskligheten. ”Beter sig verkligen människor så här mot varandra?” frågade jag mig. Samtidigt väcktes andra frågor. I boken fanns också ett fotografi av en oändligt lång kö av människor som samlats framför stadens universitetssjukhus för att dela med sig av sitt blod till de skadade. ”Beter sig verkligen människor så här mot varandra?” De två frågorna verkade inte kunna samexistera, de kolliderade och skapade en gåta som inte gick att lösa.

Så en dag på våren 2012 när jag försökte skriva ”en bländande ljus roman som omfamnar livet” kom jag åter att inom mig stöta på de frågor som aldrig hade klarats upp. Det var redan länge sedan jag hade förlorat mitt fundamentala förtroende för mänskligheten. Så hur skulle jag kunna omfamna världen? I det ögonblicket insåg jag att om jag inte konfronterade den olösbara gåtan skulle jag inte kunna ta mig vidare, och att det enda sättet att penetrera dessa frågor och gå vidare var att skriva om dem.

Närmare ett år senare gjorde jag upp en plan för den nya bok jag skulle skriva, och jag föreställde mig en roman där det som hände i Gwangju i maj 1980 skulle ingå som ett skikt i berättelsen. I december samma år besökte jag begravningsplatsen i Mangwol-dong. Det var en eftermiddag och dagen innan hade det snöat kraftigt. När det började skymma och jag med handen över hjärtat gick genom begravningsplatsen på väg ut, hade jag insett att det jag borde skriva inte var en roman där Gwangju ingick som ett skikt, utan en roman som tog sig an Gwangju i sin helhet. Jag införskaffade en bok med vittnesmål från mer än niohundra personer och tog mig igenom den på en månad genom att läsa nio timmar per dag. Därefter läste jag material som berörde andra fall av statsvåld, inte bara Gwangju, jag utvidgade både det geografiska området och tidsperioden och läste böcker om massakrer som

mänskligheten upprepade gånger gjort sig skyldig till över hela världen, genom hela den långa historien.

Två frågor dök ständigt upp när jag arbetade med materialet. Två meningar som jag skrev på första sidan varje gång jag i mitten av tjugooårsåldern påbörjade en ny dagbok.

Kan samtiden hjälpa det förflutna?

Kan de levande rädda de döda?

Ju mer jag läste i materialet desto klarare framstod det för mig att dessa två frågor var omöjliga. Oavbrutet konfronterades jag med den mänskliga naturens allra mörkaste sidor, och anledningen till att frågorna framstod som så omöjliga var att jag upplevde hur till och med min tilltro till den mänskliga naturen, den som sedan länge uppvisat sprickor, nu föll i bitar och krossades. När jag nästan hade gett upp, övertygad om att jag inte skulle kunna gå vidare med romanen, läste jag en dagbok nedskrivna av en ung lärare vid en kvällsskola i Gwangju. Park Yong-jun hade deltagit i den fullständiga gemenskap som rådde under de tio dagar i maj 1980 när soldaterna dragit sig ut ur staden och civilt självstyre upprättats. Han var en blyg och tystlåten ung man som dödades när han stannade kvar i KFUKs byggnad bredvid Provinskontoret ända in i gryningen den dag då det förutsagts att trupperna skulle återvända. Den sista kvällen skrev han följande i sin dagbok. ”Gud, varför har jag ett samvete som genomborrar och plågar mig så här? Jag vill leva.”

När jag läste de meningarna insåg jag plötsligt, som ett blixtnedslag, vilken riktning romanen måste ta. Jag insåg också att de två frågorna från min dagbok måste kastas om.

Kan det förflutna hjälpa samtiden?

Kan de döda rädda de levande?

När jag sedan skrev romanen fanns det stunder då jag verkligen kände hur det förflutna hjälpte samtiden, hur de döda räddade de levande. Ibland besökte jag begravningsplatsen igen, och konstigt nog var vädret alltid klart. Slöt jag ögonen så fylldes insidan av mina ögonlock av solens brandgula ljus. Jag kände hur detta var livets ljus och hur min kropp omfamnades av en obeskrivbar värme från skenet och luften.

De frågor jag hade burit på sedan jag som tolvåring sett boken med fotografier var: Hur kan människan vara så här våldsam? Hur kan hon samtidigt stå upp mot ett sådant överväldigande våld? Vad betyder det egentligen att tillhöra den art som kallas människan? Om jag ville ta mig över den omöjliga väg som sträcker ut sig mellan människans grymhet och värdighet, över den tomma luften mellan de två klippstupen, behövde jag de dödas hjälp. Som när romanens huvudperson, den unge Dong-ho, tog sin moders hand i ett fast grepp och gick i riktning mot solens sken.

Självklart kunde jag inte göra ogjort någonting av det som hänt de döda, de som överlevt, eller de efterlevande. Det enda jag kunde göra var att låna dem mitt liv och min kropps förmågor och känslor. Jag ville tända ljus både i början och i slutet av romanen, och förlade därför den första scenen till idrottshallen där de tog hand om liken och gjorde dem i ordning för begravningsceremonierna som också hölls där. Där täcker den femtonårige pojken Dong-ho de döda kropparna med vita skycken och tänder ljus. Han betraktar det blåaktiga hjärta som är lågans mitt.

Romanens koreanska titel är *Sonyeoni onda* (pojken kommer). Titelns andra ord ”onda” är presens av verbet ”oda”, att komma. Pojken, som i den stund han tilltalas i andra person (i den koreanska texten ibland som ”du”, ibland med ett artigare tilltal) vaknar till liv i det bleka mörkret, kommer gående mot samtiden med ett spökes steg. Sakta kommer han närmare och blir till nuet. Medan jag skrev den här boken insåg jag att om vi använder namnet Gwangju för att beskriva den tid och plats där

mänsklighetens grymhet och värdighet samexisterade i sina mest extrema former, så är det ordet inte längre ett egennamn som identifierar en stad, utan har blivit ett appellativ. Att det är den presensform som fortsätter att komma tillbaka till oss efter att ha färdats genom tid och rum. Precis nu, även i detta ögonblick.

*

Våren 2014, när jag var färdig med *Levande och döda* och den till slut blivit publicerad, förvånades jag över läsarnas bekännelser om att de upplevde smärta när de läste boken. Jag var tvungen att fundera över det faktum att den smärta som jag upplevt när jag skrev boken och den smärta som läsarna sade att de upplevde var förbundna. Vad var orsaken till denna smärta? Vi vill ju ha tilltro till den mänskliga naturen, så när den tilltron rubbas, upplever vi det som om vi själva tillintetgörs? Vi vill ju älska mänskligheten, så när den kärleken krossas, är det smärta vi upplever? Smärtan föds ur kärlek, kan vissa smärtor vara bevis på kärlek?

I juni det året hade jag en dröm. I drömmen gick jag på ett fält över vilket snön föll tunt. Det sluttande fältet var täckt av tusentals, tiotusentals svarta stockar planterade i marken, och bakom varje stock låg en gravkulle. Plötsligt upptäckte jag hur jag klev i vatten och när jag vände mig om såg jag hur det jag uppfattat som horisonten vid änden av fältet var ett hav som vällde in. Varför har de placerat gravar på en plats som den här? frågade jag mig själv. Har inte alla benrester i gravarna där nere redan sköljts iväg? Måste jag inte åtminstone flytta benen i gravarna där uppe? Nu, innan det är för sent. Men hur skulle det vara möjligt? Jag har ju ingen spade. Och vattnet står mig ju redan upp till anklarna. När jag vaknade ur drömmen och låg och tittade upp mot det fortfarande mörka fönstret kände jag att den här drömmen hade något viktigt att berätta. Jag skrev ner den och tänkte att det här nog kommer att bli början på min nästa roman.

Utan att ha riktigt klart för mig vad det skulle bli för en roman påbörjade jag några berättelser som skulle kunna ha drömmen som utgångspunkt. Men varje gång raderade jag dem. Från december 2017 hyrde jag ett rum på Jeju och reste fram och tillbaka mellan ön och Seoul. Jag upplevde Jejus väder, öns i varje ögonblick starka vind och ljus, snön och regnet, och medan jag vandrade omkring i skogarna, längs kusten och bland byarna kände jag hur berättelsens konturer sakta blev tydligare. När jag skrev *Jag tar inte farväl* använde jag samma metod som när jag skrivit *Levande och döda* – jag läste vittnesrapporter från överlevande och studerade annat material. Jag var tvungen att noga betrakta detaljer som var så brutala att det kändes som om de skulle vara omöjliga att överföra i ord, men jag utövade den starkaste självkontroll och boken kom till slut ut ungefär sju år efter den gryning då jag hade drömt om svarta stockar och havet som välldes in.

I de anteckningsböcker jag använde när jag skrev romanen gjorde jag följande nedteckningar.

Livet vill leva. Livet är varmt.

Att dö är att bli kall. Snön som lagt sig på ansiktet smälter inte.

Att döda är att göra kallt.

Människan i historien, och människan i universum.

Vind och havsströmmar. Vattnets och vindens kretslopp som förenar hela världen. Vi är förbundna. Må vi vara förbundna.

Den här romanen är i tre delar. Om den första delens resa är den horisontellt utsträckt väg bokens berättarjag Gyeongha färdas för att ta sig från Seoul till Jeju och upp i bergen mot Inseons hus, när hon kämpar sig fram genom det kraftiga snöfallet för att rädda livet på en fågel, är den andra delen den vertikala väg hon och Inseon tillsammans färdas ner i mänsklighetens natt – in i den tid under vintern 1948 då

massakern på civila utspelade sig på Jeju – ner i havsdjupet. I den tredje delen tänder de två ett ljus där nere på havsbotten.

Det är en roman där de två vännerna Gyeongha och Inseon tillsammans för handlingen framåt genom att växelvis överlämna ljuslågan till varandra, men den verkliga huvudpersonen, den som förbinder de två, är Inseons mor Jeongsim. Hon som efter att själv ha överlevt massakern utkämpade en bitter kamp för att återfå om inte annat så åtminstone en benrest av den person hon hållit så kär för att därmed kunna ge honom en begravning. Hon som aldrig avslutar sin sorg. Hon som vägrar att släppa smärtan och trotsar glömskan. Hon som inte tar farväl. De frågor jag tror att jag ställde när jag satte mig in i hennes liv, ett liv där smärtan sjudit med samma täthet och värme som kärleken, var: Hur mycket kan vi älska? Var går vår gräns? Hur mycket behöver vi älska för att i slutänden kunna finnas kvar som människor?

*

Nu, tre år efter publiceringen av *Jag tar inte farväl*, har jag fortfarande inte avslutat min nästa roman. Och när den boken är färdig finns det en annan roman som länge väntat på att bli skriven. Det är en roman som till formen är kopplad till *Den vita boken*, den bok i vilken jag för en stund ville ge min äldre syster mitt liv till låns, hon som lämnade den här världen efter bara två timmar, den bok i vilken jag ville begrunda den del av vårt inre som aldrig låter sig förgöras, inte av någonting. Som alltid är det omöjligt att förutspå när dessa böcker kommer att bli färdiga, men jag fortsätter hur som helst att skriva i mitt långsamma tempo. Jag kommer att lämna de böcker jag hittills skrivit bakom mig och gå vidare. Så långt som livet tillåter, tills jag rundar ett hörn och det förflutnas böcker inte längre syns till.

Under denna min långa vandring kommer även mina böcker – som jag visserligen har skrivit, men som har fått oberoende liv – att resa i enlighet med sina egna öden. Även de två systrar som för alltid kommer att vara tillsammans i ambulansen genom vars

rutor man kan se gröna eldsflammor slå upp. Liksom fingrarna på kvinnan som snart kommer att återfå sitt språk, som i mörkret och tystnaden skriver i mannens handflata. Min äldre syster som dog enbart två timmar efter att hon fötts till den här världen, liksom min unga mor som aldrig upphörde att bönfälla henne: ”Dö inte. För Guds skull, dö inte.” Hur långt kommer dessa andar att färdas, de som omfamnar mig i det obeskrivbart varma sken som samlas bakom mina stängda ögonlock i en djupt brandgul ton. Hur långt kommer de ljuslågor att färdas som hålls upp av personer som har svurit att aldrig ta farväl, de ljuslågor som belyser tid och rum där det överväldigande våldet svept förbi, alla de platser där massakrer utspelat sig? Från veke till veke, längs den gyllene tråd som förbinder hjärta med hjärta?

*

I det häfte jag hittade i den gamla skokartongen i januari förra året ställer mitt jag i april 1979 två frågor till sig själv.

Var finns kärleken?

Vad är kärleken?

Emellertid hade jag alltid trott att min kärnpunkt – fram till hösten 2021, när

Jag tar inte farväl kom ut – var dessa två frågor:

Varför är världen så våldsam och smärtsam?

Hur kan världen samtidigt vara så vacker?

Jag var länge förvissad om att det var spänningen mellan dessa två frågor, den inre kampen dem emellan, som var drivkraften bakom mitt skrivande. Att även om omständigheterna som omgav mina frågor ständigt förändrades, och jag gick vidare, från min första roman till den sista, så förändrades inte dessa två frågor, de stod för kontinuitet. Men för två, tre år sedan började jag tvivla. Var det verkligen först efter

att *Levande och döda* kom ut på våren 2014 som jag för första gången började ställa frågor om kärlek? Om den smärta som förbinder oss? Är det inte snarare så att från min första roman till den allra sista har mina frågors djupaste skikt alltid vänt sig mot kärleken? Är inte det den mest ursprungliga och fundamentala grundtonen i mitt liv?

Barnet i april 1979 skrev att kärleken finns placerad i en personlig plats som kallas ”mitt bröst”. (*I mitt bultande bröst, förstås.*) Och angående kärlekens väsen hade jag svarat så här: (*Den guldtråd som knyter samman våra hjärtan, förstås*).

Jag använder kroppen när jag skriver romaner. Jag använder alla dess sinnesförmågor – hur den ser, hör, luktar, och smakar; hur den känner mjukhet, värme, kyla och smärta; förmågornas detaljer när hjärtat slår, när kroppen känner törst och hunger, när den går eller springer, när den utsätts för snö eller regn, när den håller någon i handen. Jag är en förgänglig varelse som förlänats en kropp genom vilken varmt blod flyter, och jag vill omvandla dessa starka förmågor till en elektrisk ström som flyter i mina meningar – och när det lyckas, när den elektriska strömmen förmedlas till de personer som läser mina texter, blir jag både förvånad och rörd. I de stunder då jag verkligen känner att språket är en tråd som förenar oss, att mina frågor är uppkopplade till denna tråd i vilken livets ljus och elektriska ström flyter. Jag framför min djupa tacksamhet till alla de personer som låtit sig förbindas med den tråden, och de som framöver kanske kommer att låta sig förbindas.

Översättning av Anders Karlsson och Park Okkyoung

Svenska Akademien har sina lokaler i Börshuset, som ligger vid Stortorget i Gamla stan i Stockholm. Byggnaden uppfördes under åren 1767–78 av Erik Palmstedt. Den nedre våningen var avsedd för Stockholmsbörsen och övervåningen för Stockholms borgerskap. Från 1860-talet tjänstgjorde Börssalen som stadsfullmäktiges sessionssal.

Akademien har alltid firat sin högtidsdag i Börssalen, men i övrigt har man tidvis varit husvill. Först 1914 blev lokalfrågan löst. Man fick då genom en donation möjlighet att för all framtid förvärva nyttjanderätten till Börshusets övervåning inklusive Börssalen samt vinden. Definitivt flyttade man in först 1921, då Stockholms nya stadshus stod färdigt.